

Boekbesprekingen

G. A. FREEDMAN, G. L. McLAUGHLIN. Color atlas of porcelain laminate veneers. 237 pag., 375 afb. Ishiyaku Euro-America, Inc., St. Louis, Tokyo 1990. Prijs \$ 135,—. ISBN 0 912791 52 7.

'Veneers' (veneer' is letterlijk 'fineer') van porselein bieden nieuwe cosmetische behandelingsmogelijkheden om vorm, kleur en stand van gebitselementen te veranderen. De auteurs willen met hun boek een overzicht geven van de stand van zaken ten aanzien van het ontwerp, de tandtechnische procedures en de klinische toepassing van porseleinen veneers.

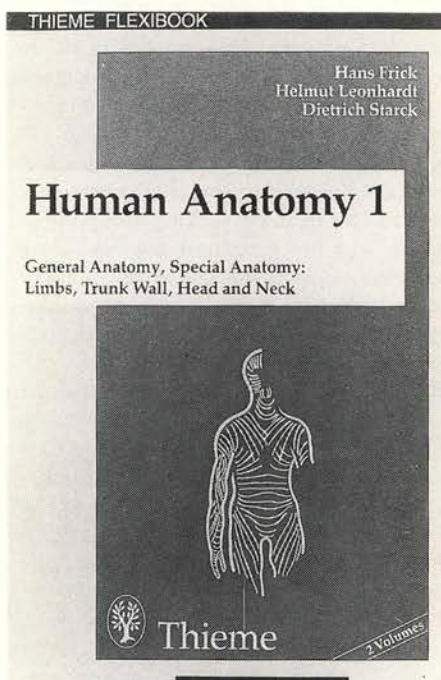
In de eerste hoofdstukken worden de vraag – van de kant van patiënten – naar cosmetische tandheelkunde, de geschiedenis van veneers – van gevormde kunststof 'laminate veneers' tot de huidige individueel te vervaardigen porseleinen veneers – en de hechtingsmechanismen tussen composiet en porselein besproken. Indicatie en contra-indicatie voor de toepassing van porseleinen veneers worden aan de hand van mondafbeeldingen uitgebreid getoond en enkele diagnostische hulpmiddelen beschreven. Mondfoto's, gecombineerd met schematische tekeningen, lichten de eventueel benodigde beslijping van gebitselementen duidelijk toe. De klinische procedure voor het aanbrengen van veneers wordt stap voor stap getoond en kort beschreven. Het fenomeen kleur komt vervolgens uitgebreid aan de orde, alvorens het kleur bepalen en het inkleuren van porselein worden besproken. Een hoofdstuk over klinische evaluatie besteedt aandacht aan mondfotografie en aan de mogelijkheden van computersimulatie bij de behandelingsplanning. Het omgaan met diastemen, de effecten van vorm en bolling van het labiale vlak en de selectieve beslijping van gebitselementen worden nog eens apart uitgediept. Tenslotte wordt uitvoerig ingegaan op de twee belangrijkste tandtechnische werkmethoden om porseleinen veneers te vervaardigen.

Het boek is in een makkelijk leesbare stijl geschreven en van veel foto-afbeeldingen voorzien. Helaas is de kwaliteit van een aantal mondafbeeldingen teleurstellend: kleur, vergrotingsfactor, belichting en scherptediepte laten nogal eens te wensen over. Voor tandartsen en tandtechnici, met belangstelling voor cosmetische tandheelkunde, biedt het boek veel informatie over een actueel onderwerp.

J. H. van der Veen, Veendam

H. FRICK, H. LEONHARDT, D. STARCK. Human anatomy. Vol. I. General anatomy; special anatomy: limbs, trunk

wall, head and neck. 852 pag., 417 afb. ISBN 3 13 732401 7. Vol II. Special anatomy: viscera and nervus system. 664 pag., 229 afb. ISBN 3 13 738801 5. Georg Thieme Verlag, Stuttgart, New York 1991. Prijs resp. DM 44,— en DM 44,—.

Dit is de Engelse uitgave van het in 1978 verschenen *Taschenlehrbuch der gesamten Anatomie*. In ruim 1500 bladzijden bieden deze twee mooie uitgevoerde pockets een zeer volledig overzicht van de gehele menselijke anatomie. De opzet is topografisch: deel I behandelt de romp, de ledematen en het hoofd-halsgebied; deel II het maag-darmkanaal, het centraal zenuwstelsel en bevat tevens een systematisch overzicht van spieren, bloedvaten en zenuwen. Het boek is fraai geïllustreerd; de platen variëren van sterk schematisch tot gedetailleerd topografisch-anatomisch. De nadruk valt echter op de goed geschreven (leer)-tekst. Voor de Nederlandse gebruiker is dan het nadeel dat de terminologie niet in het Latijn (zoals in de concurrerende, systematisch-anatomisch opgezette en meer op illustraties gerichte Sesamatlas van de Anatomie), maar in het Engels is gesteld.

Voor iedereen die de complete humane anatomie in handzaam formaat en in prettig lees- en kijkbare vorm bij de hand wil hebben, zeer aan te bevelen. Voor de tandarts en de student Tandheelkunde heeft het hoofd-halsgedeelte van dit boek echter niet genoeg te bieden om aanschaf te rechtvaardigen.

W. A. Weijs, Amsterdam

ONDER REDACTIE VAN W. HAEN. Zahnärztliche Diagnostik und Behandlungsplanung, Umsetzung in die tägliche Praxis. Schriftenreihe Adademie Praxis und Wissenschaft in der DGZMK. 106 pag., 74 afb. Carl Hanser Verlag, München, Wien 1989. Prijs DM 58,—. ISBN 3 446 15235 0.

Indachtig de uitspraak 'Vóór de therapie hebben de goden de diagnose gesteld', heeft de in de aanhef vermelde academie een dag gewijd aan de diagnostiek in de tandheelkunde. In het onderhavige boekje is daarvan verslag gelegd.

Als eerste worden zeer beknopt de ASA-indeling van patiënten op grond van de algemene anamnese, de implicaties van bloedonderzoek, ECG en röntgendiagnostiek van de thorax, alsmede de consequenties van chirurgisch-tandheelkundige behandeling, aan de orde gesteld. Vervolgens wordt de odontogene sinusitis belicht. Extracties van maxillaire (pre)molaren zijn de meest voorkomende oorzaak van odontogene aandoeningen van de kaakhollen, met als goede tweede een ontsteking die uitgaat van avitale elementen, gevolgd door doorgeperst wortelvulmateriaal. Symptomen, methoden van onderzoek, waaronder verschillende röntgenografische, de endoscopie, en diverse aandoeningen worden op een rij gezet.

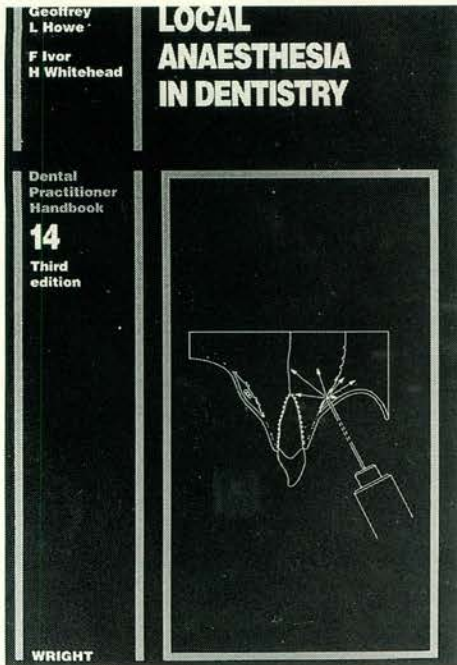
Na een fraai geïllustreerd hoofdstuk over de röntgendiagnostiek van de kaak en elementen, waarin verschillende opnametechnieken met elkaar worden vergeleken, volgt een hoofdstuk over de diagnostiek van het kaakgewricht. Elektronische methoden zijn minstens een aanvulling op de oudere instrumentele registratietechnieken en kunnen artrografie, computer- en kernspintomografie vervangen.

Een bespreking van de diverse versies van parodontale indices en criteria van de WHO gaat aan een voor de practicus boeiender bespreking van pulpa-diagnostische hulpmiddelen vooraf. Als laatste wordt de diagnostiek van occlusale stoornissen besproken. Deze stoornissen zijn vaak direct in de mond te herkennen maar vereisen, indien zij gecompliceerder van aard zijn, een analyse in de articulator.

Na lezing resteert een gemengd gevoel, te wijten aan de beknoptheid van dit 'van-veel-wat-boekje', maar desondanks wordt veel en zover na te gaan correcte informatie geboden. Juist de beknoptheid zal sommigen aantrekken, anderen afstoten.

A. H. B. Schuurs, Amsterdam

G. L. HOWE, F. I. H. WHITEHEAD. Local anaesthesia in dentistry. 129 pag.

Wright, London, Boston, Singapore, Sydney, Toronto, Wellington 1990. Prijs £ 11.95. ISB 0 723 61247 0.

Deze bespreking betreft de derde editie van een in 1972 voor het eerst in Engeland verschenen boekje in de populaire serie *A dental practitioner handbook*.

De eerste twee hoofdstukken zijn gewijd aan de basale aspecten van pijn en pijngevoel. In de daaropvolgende hoofdstukken wordt respectievelijk aandacht besteed aan de diverse in de tandheelkunde toegepaste lokale anaesthetica, de gangbare vaatvernauwers, de verschillende typen spuiten en naalden, en de principes van de diverse toedieningstechnieken. Vervolgens wordt apart stilgestaan bij de toediening van lokale anaesthetica in boven- en onderkaak. In het afsluitende hoofdstuk komen complicaties aan de orde.

Hoewel deze monografie door de auteurs in de eerste plaats is bedoeld voor het onderwijs aan studenten, is ze zonder enige reserve ook aan te raden voor de algemeenpracticus als een zeer toegankelijke, makkelijk leesbare en goed geïllustreerde bron van bij- en nascholing.

I. van der Waal, Amsterdam

P. E. DAWSON. Evaluation, diagnosis and treatment of occlusal problems. 2e druk, 633 pag., 532 afb. The C.V. Mosby Company, St. Louis, Baltimore, Philadelphia, Toronto 1989. Prijs \$ 100,—. ISBN 0 8016 2788 5.

Dit boek is bedoeld voor tandartsen die volledige mondrehabilitaties perfect willen uitvoeren. Hun wordt een concept aange-

boden voor het analyseren van de vele problemen die moeten worden overwonnen bij het streven naar een optimale gezondheid van de mond, anatomische en functionele harmonie in het kauwstelsel en occlusale stabiliteit in de dentitie. Ook esthetische wensen worden dan vervuld, omdat het gewenste uiterlijk van het gebit wordt verkregen met een harmonie in vorm, die ook nodig is voor harmonie tijdens de functie. Om dit te bereiken moeten alle oorzaken voor disharmonie in het kauwstelsel worden geëlimineerd. Daarom begint de auteur met een bespreking van het kaakgewricht. Hieraan worden de centrale relatie (een beschrijving van 29 bladzijden!), de beethoogte, de helling van het occlusievlak en de diepte van de compensatiecurve gerelateerd. Na deze bespreking van vorm en functie van het gezonde kauwstelsel, volgen twee hoofdstukken over kaakgewrichtsafwijkingen en twee hoofdstukken over de behandeling daarvan (onder andere met splints). De rest van het boek (414 bladzijden) is gewijd aan vorm en functie van het occlusale vlak van de gebitselementen voor het verkrijgen van occlusale stabiliteit. Daarbij komt ieder denkbaar onderwerp uitgebreid aan de orde, zoals de Pankkey-Mann-Schuyler filosofie over volledige mondrehabilitaties, methoden om het optimale occlusievlak te bepalen bij personen met een verzakte beet en uitgegroeide gebitselementen, het belang van de grensbewegingen van de onderkaak, de sterk afgesletten dentitie, het probleem van de grote horizontale en/of verticale overbeet, de 'end-to-end'-occlusie, de open beet en de kruisbeet, alsmede de mogelijkheden van gecombineerde orthodontische, chirurgische en restauratieve behandeling.

Aan de vele goede ideeën in deze hoofdstukken is de enorme klinische ervaring van de auteur direct te herkennen. Het boek wordt aanbevolen aan allen die 'de perfecte tandheelkunde' nastreven.

A. S. H. Duinkerke, Elst

G. H. VERRIPS, T. L. FILEDT KOK-WEIMAR, J. E. FRENCKEN, H. KALS-BEEK. Mondgezondheid van Amsterdamertjes. 125 pag. Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg TNO, Leiden 1990. Prijs f 35,—. ISBN 90 6743 180 X.

In dit TNO-rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de mondgezondheid van een groep 5- en 11-jarige kinderen van ouders, afkomstig uit Marokko, Turkije, Suriname/Nederlandse Antillen, Nederland en een aantal andere landen. Het onderzoek richtte zich, zoals de auteurs melden, met name op het opsporen en verklaren van verschillen in mondgezond-

heid tussen de kinderen uit de genoemde etnische groepen.

Naast het bepalen van de mondgezondheid, in termen van het vóórkomen van (on)behandelde cariës en tandplaque, werden interviews afgenomen. De interviews/vragenlijsten waren ontwikkeld op basis van een, uitgebreid beschreven, probleem-analyse. De ouders van de 5-jarigen werden in hun moedertaal geïnterviewd; de 11-jarige kinderen vulden zelf de vragenlijst in.

Bij de Marokkaanse en Turkse kinderen van zowel 5 als 11 jaar oud, werden gemiddeld tweemaal zoveel cariëslaesies gevonden als bij de Nederlandse en Surinaamse/Antilliaanse kinderen. Tandplaque kwam ook meer bij de Turkse en Marokkaanse kinderen voor. Bij het gamma-wetenschappelijk onderzoek werden tussen de groepen kinderen verschillen gevonden in, onder andere, het preventieve gedrag van de ouders, en dat van de kinderen zelf. Het land van herkomst en de mate van opleiding van de ouders bleken risicofactoren voor de mondgezondheid te zijn.

De auteurs doen, op basis van hun bevindingen, een aantal concrete aanbevelingen, zoals extra TGVO-inspanningen specifiek gericht op de risicogroepen. Omdat de risicogroepen in groot aantal gebruik maken van de diensten van de jeugdtandverzorging, achten de auteurs het wenselijk de jeugdtandverzorging in het vervolgonderwijs te continueren.

Hoewel het rapport zeker bijdraagt tot het inzichtelijk maken van de mondgezondheid van de onderzochte groepen kinderen en van de factoren die bij de gevonden verschillen tussen de groepen een rol spelen, wordt de door de auteurs in het vooruitzicht gestelde verklaring maar ten dele gegeven; het verklaren van de verschillen in mondgezondheid is in een retrospectief en transversaal onderzoek als het onderhavige discutabel. Een tweede punt van kritiek betreft het volgende. Bij de risicogroepen is veel meer aan de hand dan alleen een slechtere mondgezondheid. De auteurs constateerden immers, bij de ouders van de Turkse en Marokkaanse kinderen in het bijzonder, een grote werkloosheid (tussen 50 en 60%), een zeer lage opleiding en een slechte beheersing van de Nederlandse taal. De problematiek is hierdoor dermate complex, dat de door de auteurs beschreven aanbevelingen met betrekking tot TGVO-activiteiten wel eens minder succesvol zouden kunnen zijn, als niet ook de sociale problematiek in een breder kader wordt aangepakt. 't Is jammer dat de auteurs deze sociale problematiek niet nadrukkelijker in de aanbevelingen hebben meegenomen.

J. A. Kieft, Amsterdam

F. R. ROZEMA. Resorbable poly (L-lactide) bone plates and screws. Tests and applications. 107 pag. Academisch proefschrift rijksuniversiteit te Groningen, 1991.

In dit proefschrift geeft de schrijver, als eerste auteur van zeven deels al verschenen, deels nog te verschijnen artikelen, een duidelijk inzicht in de huidige stand van zaken ten aanzien van het, in Groningen binnen een multidisciplinaire onderzoeksgroep ontwikkelde, resorbabele poly L-lactide (PLLA). Dit materiaal, dat mede wordt gezien als toekomstige vervanging van metalen osteosynthesematerialen, werd in goede samenhang met eerder vanuit dezelfde onderzoeksgroep gepubliceerde resultaten, op een aantal aspecten nader onderzocht, te weten: de invloed van sterilisatieprocedures; de toepasbaarheid bij orbitabodemfracturen (in een dierexperiment); de invloed op dosisverdeling bij postoperatieve radiotherapie; de mogelijkheden van beïnvloeding van de afbraaksnelheid door middel van vóórdegradatie van het PLLA en de karakterisering van het bij vier van de tien patiënten (behandeld met PLLA-botplaten en -schroeven voor fracturen van het jukbeen) uitgenomen resterende materiaal. Daarnaast zijn nog twee hoofdstukken gewijd aan respectievelijk een proefdierexperiment ten behoeve van het produceren van gestandaardiseerde, kunstmatige fracturen en aan een biomechanisch computermodel in een poging objectieve criteria te formuleren voor aan fixatiematerialen te stellen eisen van stevigheid. Deze hoofdstukken leveren fraaie studiemodellen. De resultaten van de overige proeven lijken veel te beloven voor de mogelijkheid het materiaal te beïnvloeden en klinisch toe te passen bij aangezichtsfracturen, hetgeen toch het uiteindelijke doel mag worden genoemd.

Ofschoon de beschreven onderzoekingen eveneens in artikelvorm beschikbaar (zullen) zijn, heeft de huidige samenvoeging van de artikelen tot een dissertatie de ontegenzeggelijke charme van een compilatie van uiteenlopende aspecten van een interessant onderzoek.

De artikelen zijn alle in een heldere stijl geschreven en van duidelijke illustraties voorzien. Het besluit deze artikelen gebundeld te laten herdrukken, heeft de totale vormgeving positief beïnvloed.

Het specialistische karakter van het onderzoek maakt dat dit proefschrift niet direct binnen de interessesfeer van studenten en algemeen-practici zal liggen. Voor diegenen echter, die zich met fundamenteel en/of klinisch onderzoek van (materialen voor) de behandeling van (aangezichts)fracturen bezighouden, is het uiterst interessante stof.

F. H. M. Kroon, Amsterdam

E. R. VAN DER GRAAF. Transport of water in human dentine. 121 pag. Academisch proefschrift rijksuniversiteit te Groningen, 1991.

Gedeelten van de anorganische en organische componenten van het glazuur en van het dentine verdwijnen tijdens het cariësproces uit het gebitselement. Hierbij zullen transportprocessen een belangrijke rol vervullen en onderzoek naar deze processen achtte de auteur van fundamenteel belang voor de begripsvorming omtrent het cariësproces. En omdat water in dentine een voor de hand liggende weg is waarlangs transport kan plaatsvinden, besloot hij vooral deze waterfase nader te onderzoeken.

Uit de resultaten van de experimenten met menselijk dentine, verkregen uit geëxtraheerde derde molaren, wordt geconcludeerd dat de wateropname kan worden beschreven als een combinatie van twee processen. Het eerste proces is de wateropname ten gevolge van capillaire opzuiging in de dentinekanaaltjes; het tweede proces is de diffusie van water in de gemineraliseerde dentinematrix, in een richting parallel verlopend aan de dentinekanaaltjes. Ook wordt geconcludeerd dat 75% van het dentinewater zich bevindt in de tubuli, met de daarbij behorende lamina limitans (een membraan aan de binnenkant van de dentinekanaaltjes). Voor het grootste gedeelte is dit water als niet gebonden (bulk-)water aanwezig en voor een klein gedeelte opgenomen in de lamina limitans.

In dit proefschrift wordt een cariësmodel voorgesteld waarin het peritubulaire dentine oplost in het water van de dentinekanaaltjes en het intertubulaire dentine daartegen verdwijnt via transport in een richting parallel lopend aan de dentinekanaaltjes.

De graad van (semi)permeabiliteit van het dentine is een belangrijke parameter bij het karakteriseren van de osmotische eigenschappen van het dentine. Zo is het bekend dat geconcentreerde oplossingen (bij voorbeeld suikeroplossingen) pijn kunnen veroorzaken wanneer ze in contact komen met en penetreren in het blootliggende dentine, hetgeen gerelateerd kan worden aan de osmotische druk van deze oplossingen.

Dit proefschrift levert niet alleen een bijdrage aan de kennis omtrent de fundamentele processen die zich in het dentine afspelen, maar ook aan het inzicht in de klinische processen van cariës en gevoelige tandhalzen.

L. A. J. van Loon, Amsterdam

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader op deze plaats worden besproken

1. R. HOPKINS. A colour atlas of preprosthetic oral surgery. 193 pag. Wolfe Medical Publications Limited, London 1990. Prijs £ 22,50. ISBN 0 7234 1663 X (limp edition). reeds besproken in april 1988.
2. L. H. MESKIN, J. L. ACKERMAN, J. E. KENNEDY, K. F. LEINFELDER, V. J. MATUKAS, S. ROVIN. Year Book. Year book of dentistry 1990. Year Book Medical Publishers, Inc., Chicago, London, Boca Raton, Littleton 1990. Prijs £ 38,00. ISBN 0 8151 1897 X.
3. P. TETSCH, W. WAGNER. Operative extraction of wisdom teeth. 160 pag. London: Wolfe Medical Publications Ltd., 1990. Prijs £ 12,95. ISBN 0 7234 1665 6.
4. A. RIVA, P. M. MOTTA. Ultrastructure of the extraparietal glands of the digestive tract. 278 pag. Kluwer Academic Publishers Group, Dordrecht 1990. Prijs f 355,00. ISBN 0 7923 0303 2.
5. R. R. JANKELSON. Neuromuscular dental diagnosis and treatment. 687 pag. St. Louis: Ishiyaku EuroAmerica, Inc., 1990. Prijs \$ 195,—. ISBN 0 912791 49 7.
6. J. R. FRICTON, E. A. AWAD. Advances in pain research and therapy. Volume 17. Myofascial pain and fibromyalgia. 360 pag. New York: Raven Press, 1990. Prijs \$ 126,—. ISBN 0 88167 614 4.
7. B. G. N. SMITH. Planning and making crowns and bridges. Second Edition. 254 pag. Martin Dunitz, London 1990. Prijs £ 39,95. ISBN 1 85317 014 3.
8. Ph. DE GREEF. Data Dentaal. Klachten, handelingen, materialen; schema's voor de praktiserende tandarts. Bohn Stafleu Van Loghum, Houten: 1990. Prijs f 115,—. ISBN 90 655 3799 9.
9. B. MELSEN. Current Controversies in Orthodontics. 314 pag. Quintessenz Publishing Co, Inc, Chicago, Berlin, London, Sao Paulo, Tokyo and Hong Kong 1991. Prijs \$ 98,—. ISBN 0 86715 174 9.
10. R. J. ROBERTS, N. L. ROSENBAUM. A colour atlas of dental analgesia & sedation. 208 pag. Wolfe Publishing Ltd., London 1991. Prijs £ 35,00. ISBN 0 7234 0920 X.
11. H. S. DUTERLOO. An atlas of dentition in childhood. Orthodontic Diagnosis & Panoramic Radiology. 232 pag. Wolfe Publishing Ltd., London 1991. Prijs £ 45,—. ISBN 0 7234 0951 X.